

Giessenburg, 9 mei 2009

De aansluiting van De Tak Rotterdam-Giessendam

Terugkijkend op 25 jaar Stichting van Nederveen is er één onderwerp geweest dat met grote regelmaat reden tot gesprekstof geweest, en dat is de koppeling van de tak Rotterdam/Giessendam aan de stamboom van de familie Nederveen. Toen ik ca 28 jaar geleden begon met het onderzoek ging ik vrij snel terug tot ca 1690. Arien Leendertsz In Giessendam-Buitendams getrouwd met Dorothea Goverts was lange tijd het oudste aanknooppunt die ik met zekerheid kon vaststellen. Om daarachter te komen ben ik naar Den Haag gegaan, naar het bureau van genealogie om te kijken of ik verder kon komen.

En het was op die dag dat ik Oom Bob en Ruud voor de eerste keer daar ontmoette in den Haag. Ruud zal zich dat zonder meer nog herinneren. Ik zocht naar de ouders van Arien Leendertsz en zij zaten met enige mistige Pieter en beide zochten we jawel, in Giessendam-Buitendams rond 1650. De verbazing op het gezicht van oom Bob op dat moment zal ik niet gauw vergeten. Dit was voor mij overigens de eerste en de laatste keer geweest dat ik bij het Centraal Bureau voor genealogie ben geweest.

Vanaf dat moment zijn we samen op zoek gegaan naar ene Leendert Nederveen. Alle mogelijkheden zijn besproken. Zelfs is er nog gezocht naar een aansluiting aan de familie Nederveen in de omgeving Nieuw Lekkerland (tak Middelburg) Gewoonweg om het simpele feit dat daar de naam Leendert ook voorkwam. Echter zonder resultaat. Tot we na ca 8 jaar zoeken erachter kwamen dat de naam Nederveen via de vrouw was doorgegeven. Waarom was toen niet duidelijk. Maar de moeder was een Nederveen en wel Jaepje Nederveen. Omdat in 1661 de Alblasserwaard was overstroomd door de zoveelste dijkdoorbraak bij Hardinxveld konden we haar huwelijk traceren in Werkendam en kregen we steeds meer te weten over deze dame. Zij en haar man Leendert Tonisz werden zelfs in diverse aktes genoemd. Haar vader was een Arien ja dat was wel duidelijk maar welke Arien??

Wie haar vader was is tot de dag van vandaag een punt van discussie gebleven. Van geen enkele kant kon worden hard gemaakt wie daadwerkelijk haar vader was. Uiteindelijk is in het boek ervoor gekozen om Arien Cornelis Jansz haar vader te laten zijn, En dat eigenlijk op basis van een akte waarin ze erfgenaam zijn van Cornelis Jansz. (Arien Cornelis Jansz is als individu zelf geheel onbekend) Ik zal u straks laten zien hoe e.e.a. nu is opgebouwd in het boek en dan blijkt dat ook al dat hierin geen eenduidigheid te vinden is.

De laatste jaren is door plaatselijke verenigingen steeds meer onderzoek gedaan naar de historie van hun eigen geschiedenis en is steeds meer informatie bekend geworden en mede omdat de stichting 25 jaar bestaat is het tijd geworden om definitief een punt te zetten achter deze discussie en de takken Rotterdam en Giessendam een definitieve plek te geven in de stamboom.

Om enig zicht te krijgen op de werkelijk voorouders van de tak Rotterdam/Giessendam ben ik het afgelopen jaar gedoken in de oude archieven en wel die met betrekking tot de Nederveenhoeve in Giessendam-Buitendams.

Waarom zou u zeggen. Dat zal ik u vertellen. Circa 20 jaar geleden had ik een gesprek met een dame (waar ik voor mijn werk langs kwam) die mij het volgende vertelde. Haar ouders woonden op een boerderij in Buitendams en deze kwam vanouds her uit de nalatenschap van een Nederveen. Ze wist zelfs te vertellen (dat had ze weer van haar grootouders) dat deze boerderij al vele eeuwen in het bezit was van dezelfde familie. nl de familie Nederveen. Jawel het betrof hier de Nederveenhoeve

Ze kon me vertellen welke hoeve dat was en mijn nieuwsgierigheid werd verder aangewakkerd. Daarnaast had ik ca twee jaar geleden enkele gesprekken met diverse amateur genealogen die mij vertelde dat als er een punt was in het verleden wat houvast gaf in het zoeken van je voorouders dit het bestaan was van een oude hoeve.

Zou de Nederveenhoeve dan de sleutel kunnen tot het raadsel over een juiste aansluiting van de takken Rotterdam Giessendam?

Op zoek naar deze geschiedenis kwam ik in een stuk de notitie tegen dat Leendert Ariens Nederveen in 1765 hulde doet voor zijn leen de Nederveenhoeve aan zijn Leenheer Jacobus Hofman en hij dit deed met ledige hand dat wil zeggen: hij hoeft daarvoor niets te betalen. Wat werd bedoeld met hulde doen, en hoe werkte het systeem van leenheren. Daarom ben ik eerst eens gedoken in het systeem van leenheren en leenmannen: het zogenaamde leenverband.

Onder leenverband vindt men niet uitsluitend onroerende goederen zoals land, huizen met erven maar ook visrechten, tienden enz. Het bestaat al van voor de tijd van Karel de Grote de 8^e eeuw na Christus

Bij het overlijden van een leenman moest binnen een jaar en een dag het leen door de gerechtigde erfgenaam opnieuw worden opgedragen tegen betaling van het heergewaad, een soort successierecht. Was de nieuwe leenman minderjarig, dan deed een ander - meestal zijn voogd - hulde voor hem. Bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd deed hij zelf hulde en verzocht het leen met "ledige hand". Ingeval van een vrouwelijke leenvolger deed altijd een ander hulde voor haar. Indien zij gehuwd was, was dit meestal haar echtgenoot. Als de leenheer was overleden, moesten alle leenmannen opnieuw hulde doen aan zijn opvolger en het leen verzoeken zonder betaling van het heergewaad. Het werd dan verzocht met "ledige hand". Onder bepaalde omstandigheden kon het leen "ten vrij eigen" worden gegeven, waarna het uit de registratie verdwijnt. De leenman kon het leen op allerlei manieren bezwaren met toestemming van de leenheer, bijvoorbeeld met een lijfrente ten behoeve van zijn vrouw na zijn overlijden. Hij vestigde dat dan op de "minre helft van het leen".

In de praktijk kon men over het goed beschikken alsof het in volledig eigendom was, behoudens de beperkingen als gevolg van het leenverband.

Bij het verheffen van het leen werd een akte (leenbrief) - in principe onder overlegging van oudere brieven - opgemaakt, waarvan de leenheer een afschrift behield of een notitie van de belening in een register bijschreef. De registratie kwam vanaf de veertiende eeuw goed op gang.

Er zijn twee soorten lenen

De eerste is :het recht- of kwaad leen, waarbij alleen de oudste zoon mocht opvolgen. Als er geen zoon was, werd het leen door de leenheer met alle gemak aan een ander verleend en is de mogelijkheid om te zoeken naar voorouders een stuk moeilijker.

De tweede is : het onsterfelijke- of erfleen, waarin recht van opvolging mogelijk was voor alle gerechtigde verwanten van de erflater met inachtneming van een bepaalde volgorde.

Met dit in het achterhoofd ben ik opnieuw kijken naar het feit dat Leendert Ariens en zo staat het er duidelijk: dat hij nogmaals hulde moest doen. De eerste keer was toen zijn vader was overleden in 1733 . Er is ook geen sprake van minderjarigheid, want hij is geboren in 1718. En ook is er geen sprake van een nieuwe leenheer. Dat was drie jaar ervoor al gebeurd in 1762. Waarom dan deze zeer ongebruikelijke hulde. Zoals gezegd bestond dit systeem al sinds de 8^e eeuw en in de 18 eeuw kwam het systeem steeds meer onder druk te staan en werd er soms verkocht en gekocht zonder medeweten van de leenheer, en dat scheelde hem zijn heergewaad oftewel zijn inkomsten. In het bijzonder bij de onsterfelijke lenen werd nogal eens verzuimd om hulde te doen. Het leen bleef toch in de familie. De leenheer woonde vaak ergens anders en kwam steeds meer op afstand te staan van de leenmannen. Vandaar dat de heer van Giessendam in 1765 een subliem idee had. Hij liet alle eigenaren van de onsterfelijke lenen opnieuw hulde doen. Al was het maar om duidelijk te maken dat hij de leenheer was en zij de leenmannen.

Het koste de leenmannen geen geld maar de toon van hoogmoed was blijkbaar gezet. Deze hoogmoedigheid is tot na de dood van de heer van Giessendam doorgezet. Hij ligt begraven in de Kerk van Giessendam op de enige plaats in het koor waar tot dan toe nog niemand was begraven nl onder de altaarsteen. Ook een rouwbord in de kerk getuigt van zijn hoogmoed. Helaas voor de heer van Giessendam is het systeem enkele tientallen jaren later alsnog afgeschaft. Dit blijkbaar zo onschuldige verhaal vertelt ons echter iets wat heel belangrijk is voor het plaatsen van de tak Rotterdam/Giessendam; NI het feit dat er sprake is van een onsterfelijk leen, wat betekent dat recht van opvolging mogelijk was voor alle gerechtigde verwanten van de erflater.

En dus

Als we weten dat Willem Ariens Van Nederveen in 1572 in het Willem Adriaans van Nedereveenhuys woont en waarschijnlijk heeft laten bouwen, ca 1700 Jaepje Ariens dit huis bewoont en zelfs in 1930 hier nog een nazaat van een Nederveen woonde, tot het pand was afgebroken, kunnen we stellen dat we de koppeling moeten vinden in het leenstelsel van dit Willem Adriaans van Nederveenhuys.

Voor de volledigheid wil ik toch, hoewel het geen Nederveenen zijn beginnen met de laatste bewoners.

IK heb hier voor u twee sheets met daarop twee versies van de aansluiting van de tak Rotterdam Giessendam, en ik wil ze beide met u doornemen

Sheet 1 De situatie zoals deze nu in het boek is beschreven:

- Opvallend: Er is een akte waarin Arien Leendert de neef wordt genoemd van Jannigje Nederveen en dat zie ik in dit verhaal niet terug.
- De moeder van Jannigje Ariaantje Ariens is samen met Jaepje Ariens erfgenaam van Cornelis Jansz; Jaepje dat zou wel kunnen, maar Ariaantje is een verre aangetrouwde achter achter achter-nicht en dat is niet logisch
- Als we aanhouden dat de ouders gemiddeld 30 jaar oud zijn bij de geboorte van hun kinderen zit er gat van ca 110 jaar tussen Arien Ariens en Jannigje.
- Zoals al eerder gezegd is Arien Cornelis Jansz Nederveen als individu zelf geheel onbekend.
- Gezien het verhaal wat ik u eerder vertelde over de het onsterfelijke deel van de Nederveenhoeve is ook de erfopvolging van vader op kind niet logisch en eigenlijk onmogelijk. Arien Ariens zou nooit het onsterfelijk leen kunnen erven zolang Pieter van Nederveen van de tak Den Bosch leeft en nazaten heeft. En dat die nazaten heeft weten we want de Tak den Bosch is hier aanwezig

Daarom vandaag 25 jaar Stichting van Nederveen wat mij betreft de ontknoping van de koppeling Rotterdam-Giessendam

Sheet 2 De nieuwe situatie waarin alles op zijn plek valt:

- Kijken we nu naar de tweede sheet dan is de erfopvolging logisch. Van vader op oudste zoon en soms op de dochter
- Arien Leendert is de neef van Jannigje
- Jaepje en Ariaantje zijn erfgenamen de zoon van hun oom Jan Ariens hun neef Cornelis Jansz, die in 1682 relatief jong maar ook kinderloos overlijdt.
- Ook de erfopvolging van het onsterfelijk leen van de Nederveenhoeve is op deze wijze geheel correct.

Op deze wijze is de tak Rotterdam/Giessendam en de tak den Bosch toch weer twee generaties dichterbij elkaar gekomen. En als we het echt goed zouden willen zeggen, dan zien we dat de Nederveenhoeve in principe overgaat van de vader op de oudste zoon en is de tak Den Bosch een zijtak van de Tak Rotterdam-Giessendam, maar dat is wat mij betreft van minder belang. Belangrijkste is dat na 25 jaar eindelijk vaststaat hoe de tak Rotterdam/Giessendam werkelijk vastzit aan de stamboom van de Nederveenen En dat is wat mij betreft met recht reden voor een feestje

Tot slot nog even iets over de naamgeving. De kinderen van Jaepje heten Nederveen, en in het verleden hebben we ons daar over verbaasd. Als we echter kijken naar de erfopvolging van het onsterfelijk leen is een eenvoudige gedachte om de kinderen de naam mee te geven van dit leen, namelijk Nederveen, en daarmee is verklaarbaar waarom zowel de Giessendamse tak als de Rotterdamse tak deze naam met trots mogen dragen.